

Regeringskansliet
Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande över betänkandet Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap, SOU 2025:68

Er beteckning: KN2025/01284

Länssstyrelsen Kalmar län överlämnar härmed sina synpunkter på betänkandet ”Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap” – en ökad försörjningsberedskap.

Kap 2 Varor och tjänster av betydelse för samhällsviktig verksamhet

Utredaren tar fasta på att en grundläggande förutsättning för en robust försörjningsberedskap är att försörjningsanalyser genomförs. Detta i syfte att identifiera varor och tjänster av betydelse för samhällsviktig verksamhet. Samtliga beredskapsmyndigheter bör därför prioritera arbetet med sådana analyser. Vidare står det att försörjningsanalyser sannolikt kommer att behöva genomföras med varierande metoder och tekniker.

Trots detta påpekar utredningen att resultatet av analyserna behöver kunna jämföras och sammanställas för att fungera som planeringsunderlag på nationell nivå.

Länssstyrelsen är positiv till att analyser genomförs utifrån höjd beredskap. För att inte addera ytterligare analysmetoder i systemet bör försörjningsanalyserna genomföras inom befintliga analysstrukturer, exempelvis RSA/RSB.

Dessutom anser länssstyrelsen att det är av vikt att systemet utformas så att det görs enhetliga och likvärdiga bedömningar. Dessutom krävs det tydliga avgränsningar av respektive parts ansvarsområde så att dessa inte överlappar varandra. Det är viktigt att det finns eller tas fram enhetlig och tydlig nationell vägledning som innefattar såväl privat som offentlig verksamhet.

Länssstyrelsen bedömer att genomförandet av försörjningsanalyserna kommer att kräva både tid och pengar som inte finns i dagsläget.

Kap 3 Nya samverkansformer mellan företag och offentliga aktörer

Länsstyrelsen instämmer i att landets avtals- och författningsberedskap behöver stärkas. Detta i syfte att bygga ett modernt totalförsvaret och samtidigt stärka försörjningsberedskapen. För att uppnå detta behöver formerna för samverkan och avtal mellan offentlig och privat verksamhet utvecklas.

För att uppnå detta fullt ut bedömer utredningen att det genom tvingande lagstiftning bör *”föreskrivas skyldigheter för företag, precis som det i dag föreskrivs om totalförsvarsplikt för enskilda fysiska personer”*. Lagen ska möjliggöra för offentlig sektor att ålägga företag att vidta åtgärder för främjande av försörjningsberedskapen under hela hotskalan.

Utredningen bedömer vidare att en kombination mellan avtal och tvingande lagstiftning är den mest effektiva, enhetliga, förutsebara och långsiktiga lösningen för att stärka samhällets försörjningsberedskap. Detta för att företagen ska kunna upprätthålla sin verksamhet under hela hotskalan.

Länsstyrelsen instämmer i att avtal i kombination med tvingande lagstiftning är att föredra och i vissa fall absolut nödvändigt för att säkerställa landets försörjningsberedskap.

Utredningen bedömer att behoven och formerna för samverkan kan skifta mellan sektorerna. Därför ser utredningen inget konkret behov av att fastslå en statisk modell för samverkan som ska gälla för alla sektorer. Det är en uppgift som i stället lämpar sig bättre att utarbetas av sektorsansvariga myndigheter och civilområdesansvariga länsstyrelser.

Länsstyrelsen anser precis som i fallet med försörjningsanalyser att det finns risker med att låta aktörerna själva välja modell för samverkan. I nuläget finns både struktur och former för samverkan i krisberedskapssystemet. Detta i form av MSB:s ”Gemensamma grunder – ramverk för ledning och samverkan”. Det är viktigt att samtliga aktörer förhåller sig till gällande system för samverkan.

Utredningen föreslår att offentliga aktörer alltid ska överväga försörjningsberedskapsaspekter, i samverkan och avtal med företag, om upphandlingens art motiverar detta. Upphandlingslagarna ska därför kompletteras med ett nytt beaktandekrav om sådana hänsyn.

Länsstyrelsen anser att det är positivt att myndigheter och offentliga aktörer beaktar försörjningsberedskapsaspekter vid upphandling.

För sådana avtal som inte omfattas av ordinarie upphandlingsregler, eller som inte omfattas av EU-rätten, föreslår utredningen ett nytt system för försörjningsberedskapsavtal (s.k. F-avtal). Avtalen ska avse sådan verksamhet och leverans som syftar till att vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och krig upprätthålla den försörjning av varor och tjänster som är nödvändig för att trygga befolkningens överlevnad, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna eller bidra till det militära försvarets inklusive allierade militära styrkors förmåga. Det ska även finnas en risk för allvarliga samhällskonsekvenser om behovet inte tillgodoses och behovet ska inte kunna tillgodoses på ett från allmän synpunkt mindre ingripande sätt.

De som föreslås kunna teckna F-avtal är i första hand beredskapsmyndigheterna. Enligt utredningen ska inte kommuner och regioner kunna teckna F-avtal. Detta trots att utredningen i sin konsekvensanalys skriver att kommuner och Regioner genomför 8 av 10 upphandlingar i Sverige.

Länsstyrelsen ställer sig frågande till varför kommuner och regioner inte ska kunna ingå F-avtal. I utredningen blir det inte tydligt hur kommuners och regioners behov ska tillgodoses. Om den underförstådda förklaringen är att avtalen ska samordnas av länsstyrelsen bör detta förtydligas. Det bör även förtydligas vilka F-avtal som ska finnas på nationell nivå och i vilken mån dessa tar hänsyn till regionala och lokala behov. Detta medför att det kommer att uppstå ett omfattande samordningsbehov

Länsstyrelsen håller med utredningen om att MSB är den myndighet som är bäst lämpad att ansvara för register över försörjningsberedskapsavtalen, regelbundet upprätta lägesbild, upprätta prioriteringsordning samt ges rätt att meddela föreskrifter för verkställighet av förordning (1992:390) om förberedelser för leveranser av varor och tjänster. Det finns enligt länsstyrelsen även ett tydligt behov av att samordna behoven och avtalen på nationell, regional och lokal nivå.

Länsstyrelsen anser inte att befintliga sekretessbestämmelser är tillräckliga för att skydda uppgifter kopplade till avtalen såsom exempelvis bakomliggande utredningsunderlag hos myndigheterna. Inom ramen för länsstyrelsens verksamhet för totalförsvarsplanering och krishantering finns luckor i sekretesslagstiftningen som leder till ett bristfälligt skydd av uppgifter hänförliga till totalförsvaret och till enskilda näringsidkare. Det finns ett glapp mellan rekvisiten i 15 kap. 2 § OSL och rekvisiten i till exempel 18 kap. 13 § OSL som avser uppgifter i myndigheternas arbete med fredstida krissituationer.

Enligt rättspraxis har vidare inte exempelvis ett företags namn ansetts omfattas av sekretess enligt 31 kap. 16 § OSL. Det går därmed inte att utgå från att uppgift om vilka företag som ingått F-avtal med statliga myndigheter kan hemlighållas utifrån bestämmelsen i 31 kap. 16 § OSL.

Länsstyrelsen ställer sig därtill tveksam till att samtliga uppgifter avseende F-avtal behöver omfattas av sekretess.

Kap 4 En modern byggnads- och reparationsberedskap

Enligt utredningen innebär byggnads- och reparationsberedskap en förmåga hos aktörer att självständigt, eller genom anlitande av utomstående aktörer; planera, projektera och utföra byggnads- och anläggningsarbeten samt tillhandahålla material, maskiner samt övrig utrustning och produkter vid fredstida krissituation och höjd beredskap.

Utredningen bedömer vidare att ansvaret för upprätthållande av byggnads- och reparationsberedskapen omfattar de byggnader och anläggningar och den infrastruktur som behövs för att bedriva samhällsviktig verksamhet vid fredstida krissituationer och för totalförsvaret. Att upprätthålla en byggnads- och reparationsberedskap ingår enligt utredningen således i det ansvar som berörda aktörer redan har i enlighet med nuvarande regelverk som rör krisberedskapen och totalförsvaret.

Utredningen menar vidare att LKRB kommer att medföra ett ansvar för kommunerna, att inom sitt geografiska område, verka för att relevanta aktörer samverkar och uppnår samordning i fråga om de åtgärder som kan behöva vidtas. Med utgångspunkt från detta menar utredningen därför att de aktörer som har ett ansvar för att vissa verksamheter ska fungera i fredstid även har det under kris och krig. Med utgångspunkt från detta ska privata och offentliga aktörer ansvara för att teckna avtal om det finns behov av reparationsinsats.

Länsstyrelsen är positiv till avtalstecknande kopplat till LKRB. Men det behöver då även finnas en tydlig prioriteringsordning utifrån totalförsvarsviktig verksamhet. Länsstyrelsen anser dock att det kan bli väldigt omfattande om samtliga aktörer i systemet upprättar avtal för reparationsinsatser med företag som inkluderar både kris och krig. Det behöver därför finnas en tydlig prioriteringsordning som beslutas om sektorsövergripande.

För att öka förmågan inom området krävs det att sektorn tar ett stort ansvar för att arbetet med byggnads- och reparationsberedskap påbörjas

och samordnas inom sektorn. Extra viktigt är det att sektorsmyndigheterna stödjer och samordnar verksamheterna inom sina respektive områden.

Utöver detta föreslås boverket även utreda behovet av personalförstärkning, inklusive behovet av och förutsättningarna för civilplikt för upprätthållande av förmåga inom byggnads- och reparationsberedskapen.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att civilplikt kan komma att behövas för att säkra personalförsörjningen inom sektorn.

Kap 5 Kol, olja och naturgas

Länsstyrelsen anser precis som utredningen att det krävs ett fördjupat analysarbete av samtliga alternativ. Detta för att bedöma vilket eller en kombination av vilka alternativ som passar Sverige bäst.

Kap 6 Ett utökat uppdrag till RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)

Länsstyrelsen ställer sig positiv till att RISE får ett utökat samhällsuppdrag. Länsstyrelsen anser vidare att det är speciellt viktigt att RISE kan fortsätta sitt uppdrag vad gäller CE-märkning av produkter samt att i förväg klargöra förutsättningarna för dispens från kravet på CE-märkning. Exempel på detta går att hitta i pandemihanteringen där detta inte var förberett och därmed ledde till långa handledningstider alternativt till att produkter inte kunde användas då de saknade CE-märkning.

Övrigt

Länsstyrelsen Kalmar län kan konstatera att stora delar av remissen bygger på tre antaganden. Om dessa antagande inte faller ut så faller också delar av de slutsatser som dras i utredningen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Allan Widman med krisberedskapshandläggare Andreas Thulin som föredragande. I den slutliga handläggningen har Försvarsdirektör Erik Richardsen, krisberedskapshandläggare Malin Lind Mattsson samt länsjurist Kristina Nordenson medverkat.

Allan Widman

Andreas Thulin

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.